

بررسی علل افت تحصیلی دانشجویان رشته‌های غیر زبان در درس زبان انگلیسی

محمد رهبر^۱

چکیده

چه عواملی بر یادگیری تأثیر منفی می‌گذارند؟ چگونه می‌توان شرایطی ایجاد کرد تا زمینه حذف و یا تقلیل اثر این عوامل فراهم گردد؟ اهمیت یادگیری زبان انگلیسی بر هیچ کس پوشیده نیست. این درس با عنوانهای زبان تخصصی، زبان عمومی و گاهاً زبان پیش برای همه دانشجویان ارائه می‌شود. ولی واقعیت امر نشان می‌دهد که اکثر دانشجویان در یادگیری آن افت داشته‌اند و در این مورد شکایتهای زیادی به گوش می‌رسد. از آنجایی که عوامل زیادی در این زمینه می‌توانند تأثیرگذار باشند، تحقیق حاضر به بررسی عواملی چند که به نظر محقق می‌تواند بر افت تحصیلی دانشجویان در درس زبان انگلیسی در بین دانشجویان رشته‌های غیرزبان موثر باشد می‌پردازد و در این رابطه تعداد شش فرضیه را مطرح نموده است. جامعه آماری این پژوهش دانشجویان رشته‌های غیرزبان دانشگاه آزاد اسلامی واحد قوچان می‌باشد که برای تحقیق هدف فوق نمونه‌ای به حجم ۲۲۰ نفر از دانشجویان مذکور انتخاب شدند و آزمون روی آنها اجرا گردید سپس با حذف پاسخنامه‌های ناقص (۲۹ عدد) این نمونه ۲۲۰ نفری به ۱۹۱ نفر تقلیل یافت (۴۲ نفر دانشجوی افتاده و ۱۴۹ نفر دانشجوی پاس کرده). ابزار تحقیق پرسشنامه ۳۶ گویه‌ای بود که دارای ۵ زیر مقیاس (۱، ۲، ۳، ۴ و ۵) به نشانه‌های تأثیر خیلی کم، تأثیر کم، تأثیر متوسط، تأثیر زیاد و تأثیر خیلی زیاد می‌باشد که تأثیر عوامل مؤثر بر افت تحصیلی را می‌سنجد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون t برای مقایسه میانگین دو گروه استفاده گردید. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد که عواملی مانند مشکلات مالی خانواده، کمبود امکانات آموزشی و کتب درسی و کمبود اساتید با تجربه در افت تحصیلی دانشجویان در درس زبان تأثیر چندانی ندارند

^۱عضر هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد قوچان(کارشناس ارشد آموزش زبان انگلیسی)

ولی عوامل نبود انگیزه و علاقه کافی، عدم برنامه‌ریزی آموزشی مناسب و مشکلات محیطی اجتماعی بر افت تحصیلی دانشجویان در درس زبان تأثیر دارند.

کلمات کلیدی

زبان، یادگیری، افت تحصیلی

مقدمه

در قرآن مجید از ویژگی مهم انسان، قوه ناطقه و اختلاف و تنوع آن میان امتهای گوناگون به عنوان یکی از نشانه‌های مهم پروردگار یاد شده است. اساساً ارسال انبیاء و نزول ادیان الهی و هدایت و راهنمایی انسانها توسط آن‌ها در سایه این ابزار مهم امکان‌پذیر گردیده است. از این روست که می‌توان گفت تصور عالم انسانی بدون در نظر گرفتن و یا وجود قوه سخنگویی و ایجاد ارتباطات اجتماعی میان افراد و جوامع مختلف غیر ممکن می‌باشد. به همین دلیل است که گفته می‌شود زبان واسطه‌ای بین فکر و عمل ماست. لیکن ارتباط زبان ما فقط به همین فکر و عمل خودمان مربوط نمی‌شود، بلکه زبان یک وسیله ارتباطی مهم با دیگران، با گذشتگان و آیندگان است (لطف‌آبادی ۱۳۶۵). اساساً تمام آموخته‌های انسان که شکل گفتاری دارد بوسیله زبان یا قوه ناطقه او امکان‌پذیر است. در این میان دو زبانه شدن خود شکلی از زندگی است. وقتی تلاش می‌کنیم تا به فراسوی مرزهای زبان اول خود و به درون دنیای زبان جدیدی راه یابیم-یعنی با فرهنگی جدید، و شیوه جدیدی از تفکر، احساسات و عمل آشنا شویم-جزء جزء وجودمان به نحوی متأثر می‌شود و برای اینکه بتوانیم به زبان دوم پیامهایی را به طرز موفقیت‌آمیزی رد و بدل نماییم، باید کل وجود جسمی، ذهنی و عاطفی خود را در این کار دخیل دهیم (نیلی‌پور، رشد آموزش زبان). در کشور ما نیز که مسائل آموزش زبانهای خارجی از اهمیت چشمگیری برخوردار است ضرورت تجدید

نظر در برنامه‌های مربوطه روز به روز بیشتر اهمیت پیدا می‌کند ما شاهد هستیم که امروزه هزاران دانش‌آموز و دانشجو پس از آنکه صدها ساعت را در زیر سقف کلاسهای زبان سپری کرده‌اند باز هم در حوزه مهارت‌های گوناگون زبانی، گوش دادن، صحبت کردن، نوشتن و خواندن به سطح مطلوبی از توانایی دست نمی‌یابند. البته علت این ناکامی را نباید تنها در روشهای تدریس رایج جستجو کرد. بلکه حل این معضل آموزشی نیاز به بازنگری در کل خط مشی آموزشی کشور دارد. در این مورد در درجه اول شناخت نیازها، آرمانها و هدفها ضرورت پیدا می‌کند. علاوه بر آن بایستی انتخاب محتوی درسی (کتابهای درسی)، روشها و شیوه‌های تدریس و اجرای آزمونها (ارزیابی) نیز به شیوه‌ای صورت گیرد که با این اهداف هماهنگی داشته باشند (خلخالی، فصلنامه تعلیم و تربیت، شماره ۳۵ و ۳۶).

مبنای خصوصیت هر نسل موفق رد و مردود شمردن خواسته‌های نسل قبل از خود می‌باشد که اگر چنین نبود شاید کشور متبوع به آهستگی پا به عرصه جهل و نابودی می‌گذاشت. کسب موفقیت همیشه لذت بخش است و در مواردی که به دست آوردن آن دشوار بوده و منجر به شکست می‌شود باعث وارد آمدن لطمه به شخصیت فرد می‌شود. نتیجه آن واکنش‌هایی از قبیل، ناسازگاری، منزوی شدن، افزایش هزینه، ترک تحصیل و ... می‌شود (الیاسی، ۱۳۸۰). تحقیق و پژوهش برای آگاهی و شناخت مجهولات و پی بردن به مسایل ناشناخته صورت می‌گیرد. در انسان میل به دانستن و کشف حقایق حالت فطری داشته و همین امر یکی از عوامل مؤثر در پیشرفت امر تحقیق و ایجاد روشهای مختلف بوده است. انسان همواره برای رسیدن به مقصود و حل مشکلات راه‌های مختلف را تجربه می‌کند و مناسب‌ترین راه و روش را انتخاب می‌نماید.

مسئله افت تحصیلی در نظام آموزشی اغلب به صورت یک مسئله حاد مطرح است و چون در فرآیند یادگیری متغیرهای متنوع و گوناگونی تاثیر

می‌گذارند خود باعث ایجاد نگرش‌های مختلف از مناظر متفاوت به این پدیده می‌شود. این گستردگی و کنکاش در ابعاد گوناگون، کار محققین و پژوهشگرانی را که در این زمینه تحقیق می‌کنند سخت کرده و همیشه مجال بررسی و کاوش در امور مربوط به تحصیل و عوامل مؤثر بر آن به صورت محدودی پیش روی پژوهشگران وجود داشته و دارد. لذا در جهت هدایت روند فوق در این تحقیق تنها بخشی از عوامل مؤثر بر افت تحصیلی دانشجویان در درس زبان را در حیطه‌های خاصی طبقه‌بندی می‌کنیم. تحقیق حاضر در صدد پاسخگویی به پرسش اصلی در این رابطه به قرار زیر می‌باشد.

چه عواملی باعث افت تحصیلی دانشجویان شاغل به تحصیل در رشته‌های غیرزبان انگلیسی در درس زبان می‌شوند؟

دامنه موضوع‌های پژوهشی در علوم تربیتی همانند خود این علم گسترده و وسیع است. بنابراین به عقیده متخصصین انتخاب یک موضوع تحقیق همانند رفتارهای دیگر تحت تأثیر دو عامل عمده محیط و شخص قرار می‌گیرد. این پژوهش نیز از هر دوی این عوامل متأثر است. در این راستا فرضیه‌های زیر ارائه شده‌اند:

۱. مشکلات مالی خانواده در فراهم کردن امکانات لازم باعث افت تحصیلی دانشجویان در درس زبان انگلیسی می‌شود.
۲. نبود انگیزه و علاقه کافی در بین دانشجویان باعث افت تحصیلی آنها در درس زبان انگلیسی می‌شود.
۳. عدم امکانات آموزشی لازم در دانشگاه باعث افت تحصیلی دانشجویان در درس زبان انگلیسی می‌شود.
۴. مسائل مربوط به برنامه‌ریزی آموزشی و فشردگی واحدهای درسی باعث افت تحصیلی دانشجویان در درس زبان انگلیسی می‌شود.

۵. مشکلات محیطی و اجتماعی باعث افت تحصیلی دانشجویان در درس زبان انگلیسی می‌شود.

۶. مسائل مربوط به کتب درسی و کمبود اساتید با تجربه باعث افت تحصیلی دانشجویان در درس زبان انگلیسی می‌شود.

آنچه در مطالعات بین‌المللی بدست آمده است نشان می‌دهد که ارتباط زیادی بین مردود شدن و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در سالهای بعد تحصیلی وجود ندارد. این بررسی توسط انجمن بین‌المللی برای ارزشیابی پیشرفت‌های آموزشی^۱ انجام گرفته است. به طور کلی در یک رشته از تحقیقات نشان داده شده است که اثرات منفی تکرار پایه بسیار بیشتر از منافع مورد انتظار است (حسن‌زاده ۱۹۹۸). بنابراین در سطح بین‌المللی شواهدی برای پذیرندگان مردودی وجود ندارد. در مطالعه‌ای هم که در ایران توسط علیشاهی صورت گرفته است (علیشاهی، ۱۳۷۹) این نتیجه اعلام شده است که مردود شدن دانش‌آموز تأثیری در روند آتی تحصیلی وی ندارد. تنها می‌ماند خسارتهای روحی و روانی دانش‌آموز و خسارتهای مادی جامعه و خانواده و ...

معاون آموزش و پرورش متوسطه ناحیه ۳ کرج گفته است که انتخاب نادرست رشته تحصیلی از سوی دانش‌آموزان باعث شکست و صرف هزینه‌های بیهوده از سوی دولت و خانواده‌ها می‌شود.

گروهی از جامعه شناسان در توجیه و تحلیل شکست تحصیلی نظریه محرومیت فرهنگی را ارائه داده‌اند (منادی، ۱۳۷۲). به نظر آنها شکست تحصیلی یا افت یک مشکل اجتماعی است، یعنی بایستی آن را به عنوان معلول عوامل اجتماعی مختلف در نظر گرفت و راه‌های مناسب برای رفع آن طرح کرد. در مطالعه‌ای که توسط الن و همکاران در سال ۱۹۶۴ در امریکا انجام گرفت نشان داده شد که بین

^۱ International Association for Evaluation of Educational Achievement

عملکرد دانش‌آموز و وضعیت اقتصادی-اجتماعی او همبستگی وجود دارد (خیر، ۱۳۶۵). تحقیقات زیادی بر این نکته تأکید دارند که افت تحصیلی ارتباط بسیار قوی و نزدیکی با ویژگیهای خانوادگی دانش‌آموز دارد. به عبارت کلی تر وضعیت اجتماعی - اقتصادی خانواده رابطه معکوسی با افت تحصیلی دارد (آستین، اکلند^۱ و ولفورد ۱۹۶۶، شا،^۲ و ۱۹۶۷). پژوهشی که توسط (دزفولیان، ۱۳۷۱) انجام گرفته، نشان می‌دهد که افت تحصیلی با فقر اقتصادی خانواده، بی‌سوادی والدین و دو زبانه بودن دانش‌آموزان ارتباط دارد. پژوهشی که در استان مرکزی صورت گرفته (نادری نیا، ۱۳۷۱) عوامل زیر را در افت تحصیلی دخیل دانسته است:

۱. بی‌سوادی والدین
۲. مشاجرات خانوادگی
۳. سنگینی محتوای دروس
۴. تراکم جمعیتی کلاسها

در تحقیق دیگری در شیراز (خیر، ۱۳۶۴) عواملی چون: شغل والدین، سواد والدین، فوت والدین، وضعیت مسکن، تعداد اعضای خانواده، محل تولد و جو خانوادگی از عوامل مؤثر در افت تحصیل فراگیر معرفی شده است. در پژوهش دیگری در استان اصفهان (سازمان برنامه و بودجه اصفهان، ۱۳۶۶) عوامل زیر را در افت شناسایی کرده‌اند. درمقابل هر عامل میدان تغییرات در صد تاثیر آن در افت تحصیلی هم گزارش شده است.

۱. عوامل فردی (۲۵-۲۰ درصد)
۲. عوامل خانوادگی (۲۵-۲۰ درصد)
۳. عوامل آموزشی (۳۰-۱۵)

¹ Astin, Eckland

² Shah, v.

لذا به طور متوسط ۷۰٪ از عوامل موثر در افت در اختیار دانش‌آموز نیست خیر در تحقیق دیگر که در اصفهان اجرا شده است (خیر، ۱۳۶۷) نشان می‌دهد که وضعیت خانوادگی، پایگاه اجتماعی خانواده با ۴۵/۲۵ درصد بالاترین نقش را در عملکرد تحصیلی فراگیران داشته است.

در پژوهش دیگر (ساک، ۱۳۷۳) نشان داد که نگرش معلمان نسبت به خود در موفقیت و عدم موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان تاثیر دارد. همچنین در پژوهش دیگر (خیر، ۱۳۶۷) نگرش معلم نسبت به دانش‌آموز را در موفقیت و عدم موفقیت او مؤثر دانسته است. و این نتیجه را با نتایج تحقیقات در دیگر کشورها سازگار یافته‌اند.

آندروفلپ از دانشگاه گلاسگو معتقد است کاهش موفقیت تحصیلی معمولاً در رابطه بین عدم تطابق توانایی‌های زبان مادری و زبانی است که نیاز به یادگیری آن دارد، این عدم تطابق تحت سه عنوان توضیح داده می‌شود:

۱. لهجه فرد به عنوان یک زبان نواقصی دارد.
۲. تفاوت بین لهجه محلی و زبان رسمی به مشکلات تحصیلی منجر می‌شود.
۳. تفاوت های بین زبان تعداد زیادی از دانشجویان که از مواهب پیش زمینه‌های اجتماعی محروم بوده ولی نیاز به یادگیری زبان هدف را دارند.

قابل توجه است که گاهاً زبانی که دانشجویان در رسانه‌های دیداری و شنیداری با آن مواجه اند از نظر گرامر و واژگان با زبانی که در کلاس ارائه می‌گردد متفاوت می‌باشد. زبان فوق در موسیقی رپ در تلویزیون و یا طبقه کارگری اجتماع به وفور استفاده می‌شود.

در کلاس دانشجو با مجموعه واژه گانی مواجه می‌شود که در منزل مورد استفاده قرار نمی‌گرفته است. در تحقیق دیگری (گراس، ۱۹۹۹)^۱ بیان می‌دارد که چگونه رفتار مادران طبقه متوسط با فرزندان خود در منزل با یادگیری و کار آنها در محیط آموزشی نقش داشته و تأثیرگذار است. برای مثال نحوه پاسخ‌گویی به سؤالات آنها که معمولاً کوتاه یا با پاسخ ناقص می‌باشد در مقابل توضیحات کامل مادران طبقه بالاتر.

جنسیت دانش‌آموز نیز یک متغیر مرتبط با افت تحصیلی است. به نظر می‌رسد که مردان نسبت به زنان به نسبت بالاتری تحصیلات دبیرستان را به اتمام می‌رسانند (آستین^۲، ۱۹۷۲، فنس تماچر و اسپادی^۳، ۱۹۷۰). نکته‌ای را که باید مدنظر داشت این است که از آنهایی که افت دارند، نسبت بیشتری در زنان تمایل به انصراف داوطلبانه دارند تا اخراج از تحصیل.

از آنجا که نوع مؤسسه تقریباً با کیفیت آن همبستگی دارد، عجیب نیست که کیفیت مؤسسه نیز بر حضور و باقی ماندن دانش‌آموزان در آموزشگاه تأثیر داشته باشد. (آستین، ۱۹۷۱) در تحقیقی برای ایالت ویسکانسین دریافت که مؤسسات با کیفیت بالاتر، نسبت به مؤسسات با کیفیت پایین‌تر فارغ‌التحصیل بیشتری دارند.

فقر و محرومیت اقتصادی بطور بارز یکی از عواملی است که تأثیر زیادی بر ترک تحصیل و مردودی می‌گذارد. فقر به همراه خود مسائل و مشکلات انسانی گوناگونی از قبیل: سختی معیشت، گرسنگی و کم‌غذایی، بدغذایی، بیماری، خستگی و افسردگی و عدم وجود تفریح و استراحت در بردارد که هر یک باعث مشکلات و

¹ Gross

² Astin

³ Fence Temacher

موانع برای جلوگیری از ورود افراد به نظام آموزش و پرورش و یا ترک آن و عدم موفقیت در آن به حساب می‌آید (امین فر، ۱۳۶۷، ص ۲۷).

نیاز به کار نوجوانان و جوانان نیز که در شرایط فقر و محرومیت اقتصادی وجود دارد یکی دیگر از عوامل افت تحصیلی به حساب می‌آید. بدین لحاظ کار افراد مانع رفتن آنان به کلاس درس خواهد بود و یا باعث حضور نامرتب آنان در کلاس می‌گردد و این امر نیز عاملی برای ترک تحصیل، مردودی و افت تحصیلی می‌باشد (امین فر ۱۳۶۵).

مجدالدین، ۱۳۷۴ پژوهش دیگری تحت عنوان بررسی عوامل مؤثر در افت تحصیلی دانشجویان دوره کارشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز در سال تحصیلی ۷۴-۱۳۷۳ انجام داده است. نتایجی که بر روی نمونه آماری ۲۵۰ نفر جمع‌آوری شده به شرح زیر است: دانشجویان پسر به میزان ۴۳/۹ درصد و دانشجویان دختر به میزان ۲۰ درصد دارای افت تحصیل بودند. همچنین مجذور کای نشان داد که مقدار $X=13,12$ با درجه آزادی ۱ و آلفای ۵ درصد، جنس با افت تحصیلی ارتباط معنی‌داری دارد. به نحوی که دانشجویان پسر نسبت به دختر دچار افت تحصیلی بیشتری می‌شوند. همچنین درصد افت تحصیلی نشان داد با افزایش سن دانشجویان، افت تحصیلی افزایش می‌یابد. و مجذور کای $X=16,41$ با درجه آزادی ۳ و آلفای ۵ درصد نشان داد که سن با افت تحصیلی رابطه معنی‌داری دارد. یعنی دانشجویان با سن بیشتر دچار افت تحصیلی بیشتری می‌شوند. پولادی (۱۳۷۵) پژوهشی با عنوان بررسی عوامل مهم افت تحصیلی در دبیرستان‌های پسرانه شهرستان اهواز انجام داده که جمعیت مورد نظر ۴۰۰ نفر از دانش‌آموزان اول تا چهارم سه رشته ریاضی، تجربی و علوم انسانی بوده‌اند. پس از انجام تحلیل عوامل بر روی داده‌ها ۱۰ عامل به عنوان عوامل مهم افت تحصیلی استخراج شد که در مجموع این ۱۰ عامل به مقدار ۴۷ درصد از کل واریانس افت تحصیلی را تبیین می‌کنند. که عبارتند از: (۱) مسائل مربوط به

برنامه ریزی آموزشی (۲) مشکلات خانوادگی (۳) مشکلات محیطی و آموزشگاهی (۴) مسائل رفتاری و اجتماعی (۵) مسائل مربوط به رشد (۶) مسائل مربوط به امتحان (۷) مسائل مربوط به کتب درسی (۸) مسائل آموزشی (۹) مسائل عمومی و (۱۰) اختلافات خانوادگی.

علیشاهی در مطالعه‌ای به این نتیجه رسید که مردود شدن دانش‌آموز تأثیری در روند آتی تحصیلی وی ندارد (علیشاهی، ۱۳۷۹). تنها می‌ماند خسارتهای روحی و روانی دانش‌آموز و خسارتهای مادی جامعه و خانواده و ... به طور کلی می‌توان گفت که خسارت های ناشی از افت تحصیلی به دو دسته مستقیم و غیرمستقیم تقسیم می‌گردد. اگر بپذیریم هر دانش‌آموزی که یک سال تکرار پایه داشته است دولت و خانواده ناچار است مجدداً هزینه‌های تکراری را صرف آموزش وی کند با جمع و ضرب کردن هزینه متوسط سرانه دانش‌آموزی- خانواده و دولت- در تعداد مردودین می‌توان میزان خسارت را محاسبه نمود. به این هزینه، تلف شدن هزینه آموزش کسانی که بدون پایان دوره، ترک تحصیل کرده‌اند را باید افزود. به هر حال در یک برآورد (نفیسی، ۱۳۷۱) در سال ۶۵ رقم ۲۰۸ میلیارد ریال را اعلام کرده است. به دلیل این که هر فرد مردود می‌بایست یک سال را در یک پایه تکرار کند. فرصتی نیز از دست می‌دهد یعنی یکسال دیرتر به بازار کار وارد می‌شود و درآمدی را که ممکن است داشته باشد از دست می‌دهد. رقم خسارت ناشی از فرصتهای از دست رفته مردودین هم به ۴۱۱ میلیارد ریال بالغ شده است (نفیسی) طبق گزارش وزارت آموزش و پرورش (۱۳۷۸) خسارات ناشی از افت تحصیلی دانش‌آموزان، سالانه بالغ بر ۸۰۰ میلیارد ریال است (بیابانگرد ۱۳۸۰). مهمتر از تکرار، هزینه و فرصتهای از دست رفته، آسیبهای اجتماعی ناشی از اخراج کودکان و دانش‌آموزان از مدرسه و راندن آنها به کوچه و بازار است. بررسی‌ها نشان می‌دهد که افزایش سطح آموزش جامعه، هزینه‌های عمومی دولت را در ارتباط با بهداشت عمومی، فقر، جرایم، ترافیک،

تصادفها، آلودگی، مرگ و میر و ... کاهش می‌دهد (فرجادی، ۱۳۶۶). عکس قضیه فوق نیز صادق است یعنی با کاهش میزان آموزش به شهروندان هزینه‌های دولت در زمینه‌های مذکور افزایش می‌یابد. گرچه این افزایش هزینه و یا خسارتها دقیقاً قابل برآورد نیست اما با اخراج هر دانش‌آموز امکان بزه کار شدن و احتمال معتاد شدن او را افزایش داده‌ایم. در مجموع آنچه از سطور قبل برمی‌آید این است که عملاً فراگیر در جریان افت یا بی‌تقصیر است یا تقصیر و گناه وی بسیار اندک است.

روش

با توجه به موضوع پژوهش، روش تحقیق حاضر از نوع علی مقایسه‌ای می‌باشد. چون هدف بررسی علل افت تحصیلی دانشجویان شاغل به تحصیل در رشته‌های غیر زبان انگلیسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد قوچان در درس زبان می‌باشد. پس از تهیه طرح تحقیق، پرسشنامه‌ای براساس اهداف و فرضیات تحقیق تهیه شده و به دانشجویان شاغل به تحصیل جهت پاسخ دادن ارائه گردیده است. دانشجویانی که به عنوان نمونه برگزیده شده بودند، حضوراً به پرسشنامه پاسخ داده‌اند. پس از جمع‌آوری پرسشنامه‌ها، نتایج استخراج و به کامپیوتر داده شده است و با استفاده از نرم‌افزار آماری برای علوم اجتماعی (SPSS) به تجزیه و تحلیل اطلاعات پرداخته شده است. جامعه آماری مورد مطالعه ما در این تحقیق دانشجویان شاغل به تحصیل این دانشگاه در رشته‌های غیرزبان انگلیسی در

نیمسال اول ۸۶-۱۳۸۵ بوده‌اند. جهت برآورد حجم نمونه از فرمول
$$\frac{S^2 Z^2}{d^2} \cdot n =$$

استفاده و حجم مورد نیاز محاسبه شد. سپس با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده که معتبرترین روش نمونه‌گیری در تحقیق می‌باشد کل جامعه آماری کدگذاری و افراد نمونه از طریق جدول تصادفی برگزیده و پرسشنامه

جهت تکمیل به آنان ارائه و پس از پاسخ جمع‌آوری گردید. نحوه انتخاب نمونه بر آورد شده به صورت تصادفی ساده و یا به صورت تصادفی با توزیع یکنواخت با استفاده از دستور $(n * \text{rand}(1,x)) + 1$ در محیط MATLAB 7 بوده است.

برای عملیات آماری از روشهای آمار توصیفی برای محاسبه درصد پاسخهای دانشجویان نسبت به سوالات پرسشنامه و از روش استنباطی برای آزمون فرضیه‌ها از آزمون t ، مقایسه دو میانگین مستقل استفاده شده است. با توجه به عدم وجود یک مقیاس استاندارد شده در زمینه مورد مطالعه، ضمن در نظر گرفتن اصول علمی تهیه مقیاس درجه‌بندی لیکرت پرسشنامه‌ای با ۳۶ گویه که عوامل مؤثر در شکست و موفقیت تحصیلی دانشجویان را مورد پرسش قرار می‌دهد، تهیه شد. جهت تهیه و تدوین گویه‌ها، از پژوهش‌های مرتبط در زمینه شکست و موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان و دانشجویان و همچنین جهت استقلال نسبی سؤالات از نظرات گروه‌های آموزشی و همکاران و تعدادی از کارشناسان علوم تربیتی استفاده شده است. برای برآورد روایی و اعتبار آن به شرح زیر عمل شد. برای سنجش روایی^۱ از روش روایی محتوی استفاده شد یعنی پرسشنامه در اختیار تعدادی از همکاران قرار داده شد که پس از جمع‌آوری، نظرات آن‌ها اصلاح گردید که نهایتاً مورد تأیید جمعی قرار گرفت. به منظور سنجش اعتبار و پایایی^۲ پرسشنامه بر روی گروه ۳۰ نفری اجرا و نتایج با استفاده از آلفای کراباخ مورد سنجش قرار گرفت. در مرحله اول ضریب بدست آمده مورد قبول قرار نگرفت لذا مجدداً با اصلاحات لازم و دقت در اجرای آن ضریب آلفای کراباخ محاسبه و مقدار آن ۰/۷۹، بدست آمد که به پرسشنامه مذکور اعتبار لازم بخشید.

یافته‌ها

^۱ validity

^۲ reliability

در این تحقیق ابتدا میانگین، انحراف استاندارد، واریانس، حداقل و حداکثر انحراف معیار عوامل مورد نظر محاسبه شده است.

جدول ۱: جدول شاخص‌های مرکزی و پراکندگی داده‌ها در متغیرهای تحقیق

تعداد	کتاب و استاد	مشکلات محیطی، اجتماعی	برنامه ریزی آموزشی	امکانات آموزشی	انگیزه	مالی
۱۹۱	۱۹۱	۱۹۱	۱۹۱	۱۹۱	۱۹۱	۱۹۱
میانگین	۱۶/۵۶۵۴	۱۷/۱۵۷۱	۲۰/۸۸۴۸	۹/۰۷۳۳	۱۶/۲۱۹۹	۱۳/۵۹۱۶
انحراف استاندارد	۶/۳۴۸۷۶	۸/۲۰۳۱۱	۱۰/۴۲۰۴۹	۳/۱۶۶۴۰	۶/۸۹۳۴۶	۵/۰۹۱۸۶
واریانس	۳۹/۰۴۷۰۱	۶۷/۲۹۰۹۹	۱۰۸/۵۸۶۶	۹/۸۹۹۸۶	۴۷/۵۱۹۸۱	۲۵/۹۲۷۰۹
حد اقل	۶	۷	۹	۳	۶	۵
حد اکثر	۳۰	۳۵	۴۵	۱۵	۳۰	۲۵

آزمون فرضیه‌ها:

برای آزمون فرضیه‌های تحقیق از آزمون t برای مقایسه میانگین دو گروه مستقل استفاده شده است که نتایج آن به شرح زیر است.

فرضیه ۱: مشکلات مالی خانواده در فراهم کردن امکانات لازم باعث افت تحصیلی دانشجویان در درس زبان انگلیسی می‌شود.

جدول ۲: آزمون t برای تعیین اثر مشکلات مالی بر افت تحصیلی

آزمون t		خطای استاندارد میانگین	انحراف معیار	میانگین	تعداد	گروه	متغیر
سطح معناداری	درجه آزادی	ارزش t	۰/۸۵۶۴۱	۵/۵۵۰۱۶	۱۳/۳۱	افتاده	مشکلات مالی
۰/۶۸۵	۱۸۹	-۰/۴۰۶	۰/۴۰۷۳۳	۴/۹۷۲۱۴	۱۳/۶۷	پاس کرده	

در جدول ۲ ملاحظه می شود میانگین نمرات مشکلات مالی خانواده در گروه افتاده معادل ۱۳/۳۱ و میانگین مشکلات مالی خانواده در گروه پاس کرده معادل ۱۳/۶۷ می باشد. قدر مطلق t محاسبه شده با درجه آزادی ۱۸۹ معادل ۰/۴۰۶- و سطح معناداری آن ۰/۶۸۵ است یعنی $p > ۰/۰۵$ ، لذا فرض صفر تأیید می شود. بنا براین نتیجه می گیریم که مشکلات مالی خانواده در افت تحصیلی دانشجویان رشته های غیرزبان تأثیر ندارد پس فرضیه شماره ۱ رد می شود. در این مورد یافته های این پژوهش با نتایج پژوهشهای خیر ۱۳۷۵، و دزفولیان ۱۳۷۱ سازگار بوده، ولی در تضاد با یافته های آستین، اکلند و ولفورد و شاو ۱۹۶۷ می باشد. فرضیه ۲: نبود انگیزه و علاقه کافی در بین دانشجویان باعث افت تحصیلی

دانشجویان در درس زبان انگلیسی می شود

جدول ۳: آزمون t برای تعیین اثر انگیزه و علاقه کافی بر افت تحصیلی

آزمون t		خطای استاندارد میانگین	انحراف معیار	میانگین	تعداد	گروه	متغیر
سطح معناداری	درجه آزادی	ارزش t	۰/۸۷۴۷۵	۵/۶۶۹۰۱	۱۶/۲۱۹۹	افتاده	انگیزه و علاقه
۰۰۰	۱۸۹	۲/۹۵۱	۰/۵۶۴۳۰	۶/۸۸۸۲۲	۱۷/۲۲۸۲	پاس کرده	

در جدول ۳ ملاحظه می‌شود میانگین نمرات کمبود انگیزه و علاقه گروه افتاده معادل ۱۶/۲۱۹۹ میانگین نمرات کمبود انگیزه و علاقه گروه پاس کرده معادل ۱۷/۲۲۸۲ است. قدر مطلق t محاسبه شده با درجه آزادی (۱۸۹) معادل $۳/۹۵۱-$ و سطح معناداری آن $۰/۰۵ > p$ می‌باشد. لذا فرض صفر رد می‌شود. به عبارت دیگر با وجود تفاوت معنی‌دار نتیجه می‌گیریم که کمبود انگیزه و علاقه در افت تحصیلی دانشجویان رشته‌های غیرزبان تأثیر دارد که سازگار با یافته‌های سازمان برنامه و بودجه اصفهان ۱۳۶۶ می‌باشد. پس فرضیه شماره ۲ تأیید می‌شود.

فرضیه ۳: کمبود امکانات آموزشی لازم در دانشگاه باعث افت تحصیلی دانشجویان در درس زبان انگلیسی می‌شود

جدول ۴: نتایج آزمون t برای تعیین اثر کمبود امکانات آموزشی بر افت تحصیلی

متغیر	گروه	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای استاندارد میانگین	آزمون t	
						درجه آزادی	سطح معناداری
کمبود امکانات	افتاده	۴۲	۸/۷۶۱۹	۲/۹۷۸۰۵	۰/۴۵۹۵۲	ارزش t	درجه آزادی
آموزشی	پاس کرده	۱۴۹	۹/۱۶۱۱	۳/۱۹۶۴۲	۰/۲۶۱۸۶	۰/۷۲۵-	۱۸۹
							۰/۴۶۹

در جدول ۴ ملاحظه می‌شود میانگین نمرات کمبود امکانات آموزشی گروه افتاده معادل ۸/۷۶۱۹ و میانگین نمرات کمبود امکانات آموزشی گروه پاس کرده معادل ۹/۱۶۱۱ است. قدر مطلق t محاسبه شده با درجه آزادی (۱۸۹) معادل $۰/۷۲۵-$ و سطح معناداری آن $۰/۴۶۹ > p$ می‌باشد. لذا فرض صفر تأیید می‌شود. یعنی تفاوت معنی‌دار وجود ندارد بنا براین نتیجه می‌گیریم که کمبود امکانات آموزشی در افت تحصیلی دانشجویان رشته‌های غیرزبان تأثیر ندارد پس

بررسی علل افت تحصیلی دانشجویان رشته های غیر ...

فرضیه شماره ۳ رد می شود. نتایج این بخش از پژوهش با نتایج تحقیقات آستین ۱۹۷۱ در تضاد می باشد.

فرضیه ۴: مسائل مربوط به برنامه ریزی آموزشی و فشردگی واحدهای درسی باعث افت تحصیلی دانشجویان در درس زبان انگلیسی می شود.

جدول ۵: نتایج آزمون t برای تعیین اثر مسائل مربوط به برنامه ریزی آموزشی و فشردگی واحدهای درسی بر افت تحصیلی

آزمون t		خطای استاندارد میانگین	انحراف معیار	میانگین	تعداد	گروه	متغیر
سطح معناداری	درجه آزادی	ارزش t	۰/۸۵۸۱۵	۵/۵۶۱۴۵	۱۵/۷۳۷۱	افتاده	برنامه ریزی آموزشی
۰۰۰	۱۸۹	-۲/۷۴۶	۰/۹۰۱۸۹	۱۱/۰۰۸۹۷	۲۲/۳۳۵۶	پاس کرده	

در جدول ۵ ملاحظه می شود میانگین نمرات مسائل مربوط به برنامه ریزی آموزشی و فشردگی واحدهای درسی گروه افتاده معادل ۱۵/۷۳۷۱ و میانگین نمرات مسائل مربوط به برنامه ریزی آموزشی و فشردگی واحدهای درسی گروه پاس کرده معادل ۲۲/۳۳۵۶ است. قدر مطلق t محاسبه شده با درجه آزادی (۱۸۹) معادل -۲/۷۴۶ و سطح معناداری آن $p > ۰/۰۵$ یعنی ۰۰۰ می باشد. لذا فرض صفر رد می شود. یعنی تفاوت معنی دار وجود دارد بنا براین نتیجه می گیریم که مسائل مربوط به برنامه ریزی آموزشی و فشردگی واحدهای درسی در افت تحصیلی دانشجویان رشته های غیر زبان تأثیر ندارد پس فرضیه شماره ۳ تأیید می شود. یافته های این پژوهش در رابطه با بررسی مسائل مربوط به برنامه ریزی آموزشی با نتایج پولادی ۱۳۷۵ سازگار می باشد.

فرضیه ۵: مشکلات محیطی و اجتماعی باعث افت تحصیلی دانشجویان در درس زبان انگلیسی می شود.

جدول ۶: نتایج آزمون t برای تعیین اثر مشکلات محیطی و اجتماعی برافت تحصیلی

متغیر	گروه	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای استاندارد میانگین	آزمون t	
						درجه	سطح معناداری
مشکلات محیطی و اجتماعی <td>افتاده <td>۴۲ <td>۱۴/۶۶۶۷ <td>۶/۷۹۹۰۹ <td>۱/۰۴۹۱۲ <td>ارزش t <td>۰/۰۲۶ </td></td></td></td></td></td></td>	افتاده <td>۴۲ <td>۱۴/۶۶۶۷ <td>۶/۷۹۹۰۹ <td>۱/۰۴۹۱۲ <td>ارزش t <td>۰/۰۲۶ </td></td></td></td></td></td>	۴۲ <td>۱۴/۶۶۶۷ <td>۶/۷۹۹۰۹ <td>۱/۰۴۹۱۲ <td>ارزش t <td>۰/۰۲۶ </td></td></td></td></td>	۱۴/۶۶۶۷ <td>۶/۷۹۹۰۹ <td>۱/۰۴۹۱۲ <td>ارزش t <td>۰/۰۲۶ </td></td></td></td>	۶/۷۹۹۰۹ <td>۱/۰۴۹۱۲ <td>ارزش t <td>۰/۰۲۶ </td></td></td>	۱/۰۴۹۱۲ <td>ارزش t <td>۰/۰۲۶ </td></td>	ارزش t <td>۰/۰۲۶ </td>	۰/۰۲۶
	پاس کرده <td>۱۴۹ <td>۱۷/۸۵۹۱ <td>۸/۴۴۵۳۹ <td>۰/۶۹۱۸۷ <td>۱۸۹ <td>-۲/۲۵۱ </td></td></td></td></td></td>	۱۴۹ <td>۱۷/۸۵۹۱ <td>۸/۴۴۵۳۹ <td>۰/۶۹۱۸۷ <td>۱۸۹ <td>-۲/۲۵۱ </td></td></td></td></td>	۱۷/۸۵۹۱ <td>۸/۴۴۵۳۹ <td>۰/۶۹۱۸۷ <td>۱۸۹ <td>-۲/۲۵۱ </td></td></td></td>	۸/۴۴۵۳۹ <td>۰/۶۹۱۸۷ <td>۱۸۹ <td>-۲/۲۵۱ </td></td></td>	۰/۶۹۱۸۷ <td>۱۸۹ <td>-۲/۲۵۱ </td></td>	۱۸۹ <td>-۲/۲۵۱ </td>	-۲/۲۵۱

در جدول ۶ ملاحظه می‌شود میانگین نمرات مسائل مربوط به مشکلات محیطی و اجتماعی گروه افتاده معادل ۱۴/۶۶۶۷ و میانگین نمرات مسائل مربوط به مشکلات محیطی و اجتماعی گروه پاس کرده معادل ۱۷/۸۵۹۱ است. قدر مطلق t محاسبه شده با درجه آزادی (۱۸۹) معادل -۲/۲۵۱ و سطح معناداری آن ۰/۰۲۶ یعنی $p > 0.05$ می‌باشد. لذا فرض صفر رد می‌شود. یعنی تفاوت معنی دار وجود دارد بنا براین نتیجه می‌گیریم که مسائل مربوط به مشکلات محیطی و اجتماعی در افت تحصیلی دانشجویان رشته های غیر زبان تأثیر ندارد پس فرضیه شماره ۳ تأیید می‌شود. نتایج حاصل از این تحقیق در رابطه با مسایل فوق سازگار با یافته‌های گراس ۱۹۹۹، خیر ۱۳۶۷، و سازمان برنامه و بودجه اصفهان ۱۳۶۶ می‌باشد.

بررسی علل افت تحصیلی دانشمویان (شکته های غیر ...

فرضیه ۶: مسائل مربوط به کتب درسی و کمبود اساتید با تجربه باعث افت تحصیلی دانشجویان در درس زبان انگلیسی می شود.

جدول ۷: نتایج آزمون t برای تعیین اثر مسائل مربوط به کتب درسی و کمبود اساتید با تجربه بر افت تحصیلی

آزمون t		خطای استاندارد میانگین	انحراف معیار	میانگین	تعداد	گروه	متغیر
سطح معناداری	درجه آزادی	۰/۸۵۶۴۱	۶/۶۳۰۶۱	۱۷/۸۰۹۶	۴۲	افتاده	کتب درسی و کمبود اساتید
۰/۱۴۵	۱۸۹	۰/۸۶۴۰۵	۶/۲۰۸۷۲	۱۶/۲۱۴۸	۱۴۹	پاس کرده	با تجربه

در جدول ۷ ملاحظه می شود میانگین نمرات مسائل مربوط به کتب درسی و کمبود اساتید با تجربه گروه افتاده معادل ۱۷/۸۰۹۶ و میانگین نمرات مسائل مربوط به کتب درسی و کمبود اساتید با تجربه گروه پاس کرده معادل ۱۶/۲۱۴۸ است. قدر مطلق t محاسبه شده با درجه آزادی (۱۸۹) معادل ۱/۴۶۵ و سطح معناداری آن ۰/۱۴۵ یعنی $p > ۰/۰۵$ می باشد. لذا فرض صفر تأیید می شود. بنا براین نتیجه می گیریم که مسائل مربوط به کتب درسی و کمبود اساتید با تجربه در افت تحصیلی دانشجویان رشته های غیرزبان تأثیر ندارد پس فرضیه شماره ۱ رد می شود. لازم به ذکر است که در این بخش یافته های این پژوهش با نتایج پژوهش پولادی ۱۳۷۵ ناسازگار است.

بحث و نتیجه گیری

پس از تجزیه و تحلیل دقیق داده های جمع آوری شده نتایج بدست آمده به طور خلاصه در زیر آمده است.

عوامل آموزشی و برنامه ریزی درسی مؤثر در افت تحصیلی:

- تراکم برنامه های درسی

-عدم برنامه‌ریزی تحصیلی مناسب

-عدم وجود اساتید کافی و شایسته

-عدم انطباق هدف و محتوای آموزشی با علایق دانشجویان

علل فردی

هوش، رابطه فراگیران و اساتید، میل و انگیزه، آشفتگیهای عاطفی و هیجانی،

نارسیهای جسمی و فراموشی

مشکلات خانوادگی

روابط و نظام ارزشی خانواده، اشتغال دانشجویان، فقدان والد یا والدین،

بیسوادی والدین، غفلت والدین نسبت به نیازهای فرزندان

مشکلات محیطی اجتماعی

عدم وجود فضای آموزشی مناسب، فقر و محرومیت اقتصادی، کمبود وسایل

آموزشی و رسانه‌های گروهی، مهاجرت و انتقال، و عوامل منطقه‌ای و محلی

علاوه بر نکات فوق موارد زیر قابل ملاحظه می‌باشد:

-در بررسی تحقیقات صورت گرفته در زمینه افت تحصیلی در داخل و خارج به

وجود رابطه بین افت تحصیلی و بسیاری از متغیرهای اجتماعی - اقتصادی و ...

مثل سن، جنس، وضع تأهل، وضع اشتغال، وضعیت اقتصادی و فقر خانواده،

سابقه تحصیلی قبلی و تحصیلات پدر و مادر، بعد خانوار اشاره شده است که

در این تحقیق بعضی از آنها تأیید و بعضی از روابط بین متغیرها تأیید نگردیده

است (میرزایی، ۱۳۷۴).

- بین بعد خانوار و معدل دانشجوی ضریب همبستگی معنی‌دار و معکوس است این

امر نشان می‌دهد که دانشجویان دارای خانواده‌های پرجمعیت از معدل پائین

تری برخوردارند، به عبارت دیگر دارای افت تحصیلی بیشتری می‌باشند

- بین وضعیت اقتصادی خانواده و درآمد ماهیانه خانواده با وضعیت تحصیلی (افت تحصیلی) رابطه معنی‌داری وجود دارد. به عبارت دیگر فقر خانواده باعث افت تحصیلی دانشجویان می‌گردد. همچنین بین وضعیت اشتغال (شاغل و غیرشاغل بودن) با افت تحصیلی دانشجو رابطه معنی‌داری مشاهده شد. به عبارت دیگر اشتغال دانشجو باعث افت تحصیلی او می‌شود. با کنترل معدل دیپلم (ضعف پایه تحصیلی) این رابطه معنی‌دار نیست.

- بین ضعف پایه تحصیلی (معدل دیپلم، سابقه تجدیدی و مردودی در دبیرستان) با افت تحصیلی در دانشگاه رابطه معنی‌داری وجود دارد. به عبارت دیگر ضعف پایه تحصیلی باعث افت تحصیلی دانشجویان می‌گردد.

- یکی از علل تفاوت در یادگیری دانش‌جویان کلاسهای مختلف تفاوت در چگونگی استفاده از وقت کلاس می‌باشد. اینکه بعضی از اساتید بیشتر از اساتید دیگر وقت کلاس را صرف آموزش و یادگیری موضوعات درسی می‌کنند یعنی وقت کلاس در بعضی از کلاسها مؤثرتر از کلاسهای دیگر صرف یادگیری می‌شود به گونه‌ای که دانش‌پژوهان این کلاسها در صد بیشتری از زمان را به طور فعال به یادگیری می‌پردازند و این به نوبه خود نظریه نقش زمان آموزش را تحکم می‌بخشد.

با توجه به استدلال علت و معلولی که گذشت، به نظر می‌رسد که در مورد شکست تحصیلی، علت همیشه مقدم بر معلول و نسبت به آن خارجی می‌باشد. پس خود فرد به عنوان عامل شناخته نمی‌شود. شکست و یا پیروزی لحظه‌ای نیستند و به یکباره ظاهر نمی‌شوند. بلکه شکست و یا پیروزی، مجموعه شکستها و یا پیروزی‌های کوچک می‌باشد که می‌توان آن را در کارهای روزمره جستجو کرد. با توجه به اینکه فراگیر بیشترین و بهترین ساعات روزانه را در محیط آموزشی می‌گذراند و از طرفی معیار اصلی برای تشخیص شکست تحصیلی،

دانشتنیهای عنوان شده در محیط آموزشی می‌باشد، پس بعد محیط آموزشی می‌تواند عامل اصلی شکستهای تحصیلی شناخته شود و عامل طبقه اجتماعی به عنوان تقویت‌کننده محسوب می‌شود.

نتیجه دیگری که از این بحث حاصل می‌شود آن است که در کل، این فراگیر تنها نیست که شکست خورده است. البته شکست اولی و ظاهری متوجه فراگیر است ولی عناصر دیگر تشکیل دهنده سیستم آموزشی نیز شکست خورده اند. بطور کلی می‌توان گفت:

- فراگیر شکست خورده است. با توجه به اینکه محیط آموزشی، خانواده و اجتماع سعی کرده‌اند امکاناتی را در اختیار او قرار دهند تا او با توجه به ظرفیت کار و عملکردش، از این امکانات برای آینده بهتر در زمان تعیین شده، به سطح تعیین شده برسد. نرسیدن به این سطح و استفاده نکردن از آن امکانات، شکستی برای فراگیر محسوب می‌شود.

- معلمان شکست خورده اند، زمانیکه معلومات و دانشتنی های عنوان شده توسط معلم، نتواند در راهی و هدفی که او از قبل تعیین کرده است برسد. یعنی نتوانسته فراگیر را به سطحی که انتظار هست برساند و یا نتواند شرایطی را فراهم کند فراگیر به سطح معین برسد. در هر حال معلم نیز شکست خورده است.

- پدر و مادرها، نیز شکست خورده‌اند. موقعی که نتوانند محیطی و شرایطی را برای فرزندانشان فراهم کنند. موقعی که هیچگونه تشویقی از طرف آنها صورت نگیرد. موقعی که با محیط آموزشی هیچگونه تماس و همکاری نداشته باشند و با این اوصاف فرزندانشان نتوانند از موقعیت تحصیلی خوبی برخوردار باشند، والدین نیز شکست خورده‌اند.

بررسی علل افت تحصیلی دانشجویان رشته های غیر ...

- محیط آموزشی نیز شکست خورده است. زمانی که نتواند تطابقی بین حاصل محیط آموزشی و آنچه که جامعه طلب می‌کند بدهد. زمانی که به فرهنگ فراگیران از طبقات مختلف نتواند توجه کند. و...

- اجتماع نیز شکست خورده است. وقتی که نتواند نیازها و خواسته‌هایش را به محیط آموزشی پیشنهاد و ابلاغ کند. وقتی که نتواند امکانات کافی برای رسیدن به اهداف از پیش تعیین شده را، مهیا کند. وقتی که نتواند از فارغ‌التحصیلان در تمامی مقاطع در جامعه استفاده کند. وقتی که تضادی بین فرهنگ حاکم بر جامعه و فرهنگ و خواسته‌ها و آرزوهای حاکم بر محیط آموزشی وجود داشته باشد. جامعه نیز شکست خورده است.

پیشنهادات

بیش از سه چهارم دانشجویان بدون یادگیری حتی مقدماتی زبان، دانشگاه را ترک کرده و به عنوان فارغ‌التحصیل وارد جامعه می‌گردند که هزینه این افت تحصیلی بر دوش جامعه خواهد بود چرا که بعداً بدون کسب این مهارت مصدر کاری قرار می‌گیرند و یا در جهت برآورد نیاز مجدداً برای کسب آن وقت و بودجه لازم را هزینه می‌کنند.

راه‌حلهایی که ارائه می‌شود به شرح زیر می‌باشد:

- مدارس دولتی و غیرانتفاعی باید دانش‌آموزان را قبل از دادن مدرک نهایی ملزم به گذراندن امتحان زبان کنند. که البته این حساسیت فشار را بر مسئولان مدارس در سالهای اولیه بیشتر خواهد کرد که کیفیت کار خود را بالا ببرند.

- مدارس دولتی و خصوصی را باید وادار کرد که بخشی از هزینه‌های دروس جبرانی را که حاصل افت تحصیلی دانش‌آموختگان خود آنهاست بپردازند.

یکی از عوامل مهم و مؤثر در افت تحصیلی دانشجویان ضعف بنیه علمی آنها در قبل از ورود به دانشگاه است. برای اصلاح این امر یا حداقل کاهش آن دو راه حل پیشنهاد می‌گردد:

- شرط نام نویسی در کنکور داشتن دیپلم یا مدرک پیش دانشگاهی با معدل حداقل ۱۲ باشد و این امکان برای کسانی که معدل کمتر از آن را دارند وجود داشته باشد که مجدداً بتوانند دیپلم با معدل بالاتر را از طریق نام نویسی مجدد در دبیرستان اخذ نمایند. این مسئله باعث می‌شود کسانی که بنیه علمی ضعیف دارند با مرور مجدد دروس، به تقویت بنیه علمی خود بپردازند.

- کسانی که دارای افت تحصیلی هستند و در کنکور ورودی از دروس اصلی آن رشته نمره مورد نظر را کسب نمی‌کنند؛ برای جلوگیری از چنین امری پیشنهاد می‌شود که برای قبولی در هر رشته، برای درس اصلی آن (حداقل ۴ درس) حد نصاب کسب حداقل ۲۰ درصد نمره در این دروس در کنکور الزامی گردد.

- فقر و پائین بودن سطح اقتصادی خانواده اثر قاطعی بر افت تحصیلی دانشجویان دارد لذا لازم است تدابیری جهت کمک به افراد نیازمند ولی با استعداد اندیشیده شود. تأسیس صندوق حمایت از دانشجویان بی‌بضاعت پیشنهاد می‌گردد. تا از دانشجویان پذیرفته شده در کنکور که دارای بنیه علمی قوی (مثلاً معدل دیپلم بالا) هستند حمایت نماید.

برنامه‌های دراز مدت تدابیر زیربنایی است که یک سیاست کلی را در نظام آموزشی می‌طلبد. برخی جزئیات به این شرح می‌باشد.

- تجدید نظر در نظام ارزشیابی: نحوه ارزشیابی عملکرد دانشجو در طول ترم تحصیلی می‌تواند بازخورد و انعکاسی از توانایی وی باشد در صورتی که این بازخورد واقعی تر باشد دانشجو را از نقاط ضعف و قوت خود آگاه تر می‌سازد.

- تجدید نظر در محتوای برنامه درسی آموزشی: محتوا و امکانات برنامه های درسی باید به طریقی باشد که افراد را برای مشاغل مورد انتظار فرد و جامعه

آماده کند. تطابق بیشتر برنامه ها با تفاوت های فردی و تناسب بیشتر آنها با زندگی اجتماعی انگیزه بیشتری در دانشجویان ایجاد می کند.

- کاهش تعداد دانشجویان کلاس: کلاسهای شلوغ بازدهی کمتری دارند و چون به درس زبان به عنوان یک درس عمومی نگاه می شود سقف کلاس با حد اکثر ظرفیت بسته می شود. با گسترش فضاهای آموزشی می توان از ازدهام کلاس ها کاسته و افت تحصیلی را تا حدی کاهش داد. برقراری کلاسهای جبرانی و تقویتی برای دروسی که مشکلات بیشتری در آنها موجود است نیز می تواند به کاهش افت تحصیلی کمک کند. و نهایتاً اینکه:

- محتوا و امکانات برنامه های درسی و دوره های آموزشی باید به طریقی برنامه ریزی شود که افراد را برای مشاغل مورد انتظارشان از یک سو و مورد نیاز جامعه از طرف دیگر تربیت نماید.

- استفاده از وسایل کمک آموزشی در کنار کتابهای درسی که تصویری روشن و ملموس از آنچه فراگیر یاد گرفته در اختیار او می گذارد همچنین درصد فراموشی آنها پایین تر است.

- بعضاً در طبقه متوسط بر موفقیت تحصیلی در سطح بالا تأکید می شود و والدین از فرزندان خود درخواست و انتظار بیشتری در این مورد دارند. آنان در سطح وسیعی فرزندان خود را به پیشرفت مستمر در تحصیل و آداب اجتماعی ترغیب می کنند، لذا ایجاد شوق و علاقه درونی به مطالعه یا بطور کلی میل به دانش و یادگیری مستلزم این است که والدین در ایجاد رابطه عاطفی و هیجانی و تقویت انگیزه های درونی فراگیر بکوشند.

- تحقیق بیشتر برای شناختن علل افت تحصیلی و عدم کارایی در هر درس، کلاس، دوره و سطح آموزشی، برای برنامه ریزی بهتر کارایی نظام آموزشی ضروری بوده و می تواند علل و عوامل افت تحصیلی را بهتر و دقیق تر بشناساند و راه های مقابله با آنها را به طور مشخص تری ارائه نماید.

- تحقیق بیشتر برای شناختن علل افت تحصیلی و عدم کارآیی در هر درس، کلاس، دوره و سطح آموزشی، برای برنامه ریزی بهتر کارایی نظام آموزشی ضروری بوده و می‌تواند علل و عوامل افت تحصیلی را بهتر و دقیق‌تر بشناسند و راه‌های مقابله با آنها را بطور مشخص‌تری ارائه نماید.

کتابنامه

- الیاسی، محمد حسین، (۱۳۸۰)، بررسی رابطه افسردگی با جدایی والدین، جنس، افت تحصیلی و طبقه اقتصادی دانش آموزان چهارم و پنجم ابتدایی شهرستان سنندج، دانشگاه علامه طباطبایی.
- امین فر، مرتضی، (۱۳۶۷). علل و عوامل افت تحصیلی و چگونگی کاهش آن، فصلنامه تعلیم و تربیت، شماره مسلسل ۱۳ و ۱۴ بهار و تابستان.
- امین فر، مرتضی، (۱۳۶۵). افت تحصیلی یا اتلاف در آموزش و پرورش فصلنامه تعلیم و تربیت، شماره مسلسل ۷ و ۸. پاییز و زمستان.
- بیابانگرد، اسماعیل، (۱۳۸۰)، روش‌های پیشگیری از افت تحصیلی، انجمن اولیا و مربیان، تهران.
- پولادی، محمد علی، (۱۳۷۵)، بررسی عوامل مهم افت تحصیلی در دبیرستانهای پسرانه شهرستان اهواز، پایان نامه کارشناسی ارشد؛ اهواز.
- تودارو، مایکل. (۱۳۶۶)، توسعه اقتصادی در جهان سوم، مترجم: فرجادی، غلامعلی، جلد اول، چاپ دوم، تهران، برنامه و بودجه
- خلخالی، مرتضی. طراحی برنامه‌ها و مواد آموزشی بر اساس ساختهای مفهومی، فصلنامه تعلیم و تربیت شماره ۲۵ و ۲۶.
- خیر، محمد، (۱۳۶۴)، شکست تحصیلی و رابطه آن با زمینه خانوادگی دانش آموزان در دوره ابتدایی مدارس شیراز، دانشگاه شیراز.
- خیر، محمد، (۱۳۶۷)، مقایسه و بررسی علل شکست تحصیلی از دیدگاه معلمان و دانش آموزان، نشریه علوم تربیتی دانشگاه تهران، سال ۶۷، شماره ۱ و ۲.

- دزفولیان، سید علی اکبر ۱۳۷۱، بررسی علل افت تحصیلی در دوره ابتدایی، اداره کل استان همدان، سند شماره ۴۲۹۸.
- ساکی، رضا، ۱۳۷۳، نگرش معلمان در مورد علل شکست و موفقیت تحصیلی دانش آموزان و ارتباط آن با موفقیت آنها در تدریس، فصل نامه تعلیم و تربیت سال ۷۳، شماره ۳ و ۴.
- سالنامه‌های آماری مرکز آمار ایران در فاصله سال‌های ۱۳۵۷-۱۳۸۰ و نیز آمار منتشر شده توسط وزارت آموزش و پرورش و وزارت علوم.
- علیشاهی، مجید، (۱۳۷۹)، بررسی تکرار پایه بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان در روند آتی تحصیلی آنان، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد تهران.
- لطف آبادی، حسین، (۱۳۶۵)، روانشناسی رشد زبان، نشر معاونت فرهنگی آستان قدس رضوی.
- مجدالدین، (۱۳۷۴)، بررسی عوامل مؤثر در افت تحصیلی دانشجویان دوره کارشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز، ۷۴-۱۳۷۳.
- منادی، مرتضی، (۱۳۷۲)، تفسیر شکست‌های تحصیلی از دیدگاه جامعه شناسی، فصل نامه تعلیم و تربیت، سال نهم، شماره های ۳ و ۴.
- میرزایی، اکبر، (۱۳۷۴)، بررسی شناخت علتهای اقتصادی و اجتماعی تحصیلی، پایان نامه کارشناسی ارشد؛ دانشگاه شیراز.
- نفیسی، عبدالحسین، (۱۳۷۱)، خسارتهای ناشی از شکست تحصیلی، فصل نامه تعلیم و تربیت، سال هشتم، شماره ۳.
- هرگن هان، بی.آر، (۱۳۷۹)، مقدمه‌ای بر نظریه‌های یادگیری، ترجمه علی اکبر سیف؛ تهران: نشر فرهنگ معاصر تهران.
- یونسکو، (۱۹۹۸)، اتلاف در آموزش و پرورش، حسن‌زاده، شورای عالی آموزش و پرورش.

- Astin, A. 1972. Predicting academic performance in college. New York: Free Press.

- Eckland, B. 1964. college dropouts who come back. Harvard educational review. 34, 402-420.(a).

- Gross, L. Martin. (September 1999) *The Conspiracy of Ignorance: The Failure of American Public Schools*. Harpercollins; ISBN: 0060194588.
- Shah, V. Socioeconomic status, intelligence, and the attainment of higher education. *Sociology of education*, 1967, 40, 1-23.

پروشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی